

Jautājumi un atbildes patriotisma mēnesī

Izstāde

MĀRUPES
NOVADA PAŠVALDĪBA

Patriotisms

Savas dzimtenes, tautas mīlestība, uzticība savai dzimtenei, tautai, gatavība pašaiizliedzīgi darboties tās labā.

<https://tezaurs.lv/patriotisms>

Patriotisma kaldinātāji

«**Vilki**» – vīru kopa, kas dzied latviešu strēlnieku dziesmas un regulāri piedalās dažādos pasākumos.

<https://vilki.lv/>

Ziemassvētku kaujas mākslā un literatūrā

- Pirmā pasaules kara Krievijas armijas uzbrukuma operācija Rīgas frontes iecirknī, kas izvērtās par vienām no lielākajām Pirmā pasaules kara kaujām Latvijas teritorijā un nozīmīgākajām latviešu strēlnieku vienību cīņām.
- Mākslā un literatūrā **Ziemassvētku kaujas** ir biežāk atainotais Pirmā pasaules kara notikums Latvijā. Visplašāk tās attēlotas Aleksandra Grīna romānā “Dvēseļu putenis” (1933-1934) un Aleksandra Čaka varoņpoēmā “Mūžības skartie” (1937).
- **Ziemassvētku kaujas** atainotas tādos glezniecības darbos kā “Kauja Ložmetējkalnā” (Aleksandrs Apsītis, 1930. gadi) un “Ziemassvētku nakts Tīreļa purvā 1916. gadā” (Voldemārs Caune, 1934).
- Kinomākslā **Ziemassvētku kaujas** atspoguļotas spēlfilmās “Latviešu strēlnieka stāsts” (režisors Pāvels Armands, 1958) un “Dvēseļu putenis” (režisors Dzintars Dreiberģs, 2019), dokumentālās filmās “Strēlnieku zvaigznājs” (režisors Juris Podnieks, 1982) un “Astoņas zvaigznes” (režisors Askolds Saulītis, 2017)

<https://enciklopedija.lv/skirklis/33399-Ziemassv%C4%93tku-kaujas>

Kas bija LĪNA ČANKA?

LĪNA ČANKA - FREIDENFELDE
(JĀNIS)
(1892-1981)

- Bija pirmā sieviete, kas apbalvota ar Lāčplēša Kara ordeni.
- Apbalvota par cīņām 1915. gada 22. oktobrī pie Slokas un par izlūku gājieniem 1916. gada Nāves salā.
- Ordenis piešķirts 1921. gadā.

<http://lkok.com/detail1.asp?ID=319>

Lāčplēša ordeņa kavalieri Mārupes novadā

Piņķu (Babītes) pagastā

Kaprālis **JĀNIS SNIĶERS-SNIĶERIS**
(1897-1985)

Kareivis **EDUARDS ĀBELE**
(1899-1944)

Kareivis **ARVĪDS VUŠKALNS**
(1902-1958)

Dižkareivis **EDUARDS STEBERS**
(1890-1970)

Dižkareivis **MĀRTIŅŠ BIČULIS**
(1897-1954)

Kapteinis **HERMANIS RIEKSTIŅŠ**
(1892-1942)

Kaprālis **AUGUSTS RUBENIS**
(1898-1962)

Kaprālis **JĀNIS KLĪVE**
(1891-1984)

Lāčplēša ordeņa kavalieri Mārupes novadā

Mārupes pagastā

Kapteinis

NIKOLAJS OŠIŅŠ

(1901-1941)

Vecākais apakšvirsnieks

DĀVIDS KRETULNIEKS

(1892-1970)

Virsseržants

JĀNIS KRŪMIŅŠ

(1893-1968)

Kaprālis

HERBERTS RESNAIS

(1989-1946)

Lāčplēša ordeņa kavalieri Mārupes novadā

Salas pagastā

Kareivis **JĀNIS BALODIS**
(1896-1931)

Kapteinis **ANDREJS LIEPIŅŠ**
(1888-1961)

Dižkareivis
INDRIĶIS BITE-BITTE
(1894-1968)

Avots : Novadpētniecības resurss
«Lāčplēša ordeņa kavalieri Mārupes novadā»

Kad norisinājās **Piņķu kauja**?

Jāatgādina, ka **Piņķu kauja** norisinājusies 1919. gada maijā Dzilnu ciema un Piņķu baznīcas apkārtnē. 1939. gada maijā Kārlis Ulmanis atklāja 1919. gada 22. maijā Piņķu kaujā kritušajiem Latvijas brīvības cīnītājiem veltītu pieminekli, kuru nopostīja 1951. gadā. Piemineklis 2003. gadā tika atjaunots.

Brīvmane, Zane. Šodien atzīmē Piņķu kaujas deviņdesmitgadi :
[Rīgas rajons : Īsinformācija] / Zane Brīvmane. // Rīgas Aprīņķa
Avīze. - ISSN 1407-5857. - Nr.37 (2009, 22.maijs), 2.lpp.

Foto no Ievas Ķēdes privātās kolekcijas

Vai pulkveža **Jukuma Vācieša** sprediķis strēlniekiem **Piņķu baznīcā** ir tikai mīts?

Tā ir patiesība.

Tas iedzīvināts **Aleksandra Čaka** daiļdarbā «**Mūžības skartie**».

Dzejnieks ir kļūdījies ar datumu - sprediķis notika nevis 17., bet 19. jūlijā (Jūlija kalendārs).

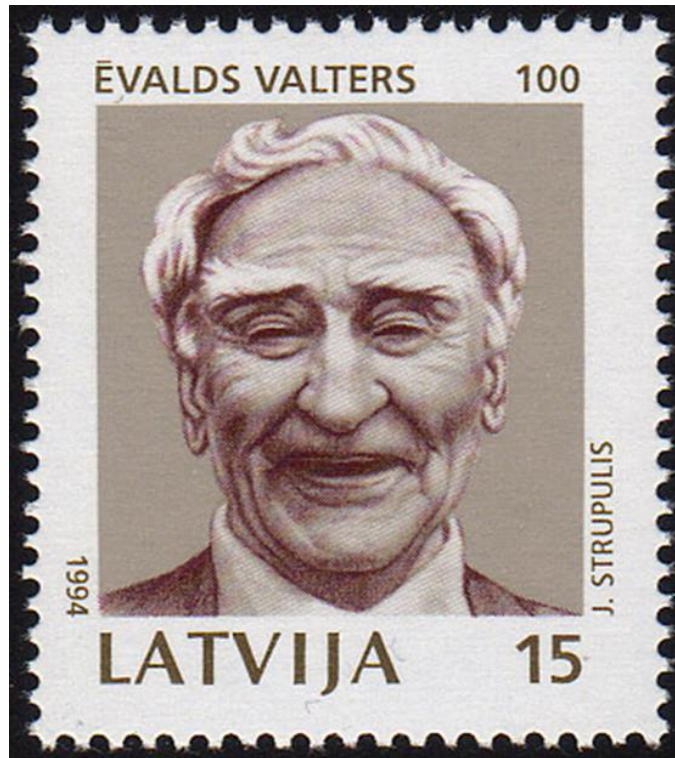
Čaks ir arī nepareizi minējis baznīcas uzcelšanas gadu.

Čaka dzejojums, kaut ļoti paviršs attiecībā pret vēsturisko realitāti, ir talantīgs un spilgts. Iespējams, tas izrādījies pat pārāk varens, ja spējis samulsināt ne vienu vien vēsturnieku.

Latviešu aktieris, kurš dienēja 5. Zemgales latviešu strēlnieku bataljonā, piedalījās **Ziemassvētku kaujās**, bet uz teātra skatuves kāpa **vēl 100 gadu vecumā?**

ĒVALDS VALTERS (1894-1994)

Sākoties 1. Pasaules karam, iestājās latviešu strēlniekos, 5. Zemgales pulkā.

Teātra aktiera karjeru uzsācis 1917. gadā Pirmā pasaules kara frontē, strēlnieku pašdarbības teātra trupā. 1920. gadā Maskavā iestājās teātra studijā "Творчество", kuru vadīja Vahtangovs - te filmējies savā pirmajā kinofilmā "Sargeņģelis" (kr. *Ангел-хранитель*). 1923. gadā kā aktieris darbojās Maskavas latviešu teātrī "Skatuve". Atgriezies Latvijā 1923. gadā, uzsāka darbu Liepājas teātrī (līdz 1928. gadam), lasīja aktiermākslas kursu Tautas Akadēmijā. Aktieris Daugavpils teātrī (1929-1930).

1932. gadā Ēvalds Valters kopā ar citiem izveidoja bezdarbā esošo profesionālo aktieru ansambli "Tautas Teātris", kas darbojās Rīgā, Lāčplēša ielā 43/45 (Grāmatnieku nams, vēlāk Poligrāfiķu kultūras nams) līdz 1934. gadam. Pēc teātra slēgšanas, darbu atrada Liepājas teātrī (1934-1938). Dailes teātrī kopš 1941. gada. Filmējies daudzās Rīgas kinostudijas filmās. Ilgu laiku bija vecākais strādājošais aktieris pasaulē.^[1] Saņēmis "Tautas aktiera" goda nosaukumu.

<http://latjustrelnieki.lv/lv/ljudi-98761/valters-evalds-111915>

Strēlnieki no Salas pagasta

FRICIS HAKERS

(1899-1988)

- zīmētājs
- pārcēlājs kolhozā «**Padomju Latvija**» 1950. gados
- sporta sacensību uzvarētājs
- arī filmējies dokumentālajā filmā «Strēlnieku zvaigznājs»

Strēlnieki no Salas pagasta

DĀVIDS PĒTERA D. PĀVULS - 3. Kurzemes LSP vecākais apakšvirsnieks.

Apbalvojumi - J4K 986236 par Rīgas atstāšanas kaujām 1917.19./21.08.

(KVKVA 3456)

KĀRLIS EDUARDS JĒKABA D. PĀVULS - 2. Rīgas LSB/LSP 2. rotas strēlnieks

1900.03.09. dzimis Rīgas Jūrmalas Asaros, māte Kristīne. Kopā ģimenē Jēkabam un Kristīnei bija 13 bērni, pierakstīts Rīgas apriņķa Salas pagastā, luterānis, brīvprātīgais, 15 g.v., iedalīts LSRB, patvaļīgi bez dokumentiem no Tartu izbraucis uz Rīgas fronti, 1915.02.11. ieskaitīts 2. LSB, izlūkošanā pie Tiltuleiņiem Ķekavas frontes sektorā 1916.03.07. ievainots galvā, ievietots 1916.11.07. Leibgvardes kavalērijas pulka lazaretē Petrogradā, atgriezies vienībā, 1917.07. pārcelts uz Rīgas frontē dislocēto 17. kavalērijas divīzijas partizānu vienību, ar sievu Annu Ivanovu Vasīlija meitu, dzimusi 1908.06.12. Pleskavas gubernā. Iepazinies 1. pasaules kara laikā, izcilā skatuves mākslinieka Eduarda Pāvula tēvs, starp karu posmā dzīvoja Jūrmalā, gāja zvejā, ugunsdzēsējs, strādāja Dubultu kokzāģētavā. Apbalvojumi - J4M 582780 par varonību 1916.19.06. Nāves salā demonstratīvā uzbrukuma laikā.

(*Eduarda Pāvula ģimenes arhīvs; Krievijas armijas 1. pasaules kara zaudējumu kartotēka; KVKVA 3455-1-109, 114*)

Strēlnieki no Salas pagasta

ANDREJS LIEPIŅŠ

(1988-1958)

Briežu mājās Pērnciemā 1888. gada 1. maijā dzimis Andrejs Liepiņš, kapteinis 8. Daugavpils kājnieku pulkā. Apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni par 1919. gada 3. novembra cīņu Pūpes stacijas rajonā. Latvijas armijā iestājies brīvprātīgi 1919. gada 10. aprīlī Slokā. Rotas komandieris 8. Daugavpils kājnieku pulkā. Kaujās pret bermontiešiem divreiz kontuzēts, par kauju nopelniem paaugstināts par kapteini. 1919. gada 3. novembrī Bolderājas kāpās Liepiņš smagi kontuzēts un saindējies ar smacējošām gāzēm, neatstāja savu rotu, bet sekmīgi turpināja kaujas uzdevumu, triecienā sasniedza Babītes stacijas rajonu, tā nodrošinot pulka labo spārnu, kas deva iespēju sekmīgi izpildīt kaujas uzdevumu. Piedalījies arī Latgales atbrīvošanas kaujās 1920. gada janvārī pie Katlešiem un Grēku kalnā. 1920. gada 4. februārī pārvietots armijas artilērijas rezervē, dienējis Galvenā artilērijas noliktavā. 1928. gadā paaugstināts par pulkvedi-leitnantu. 1935. gadā atvaļināts, dzīvojis Rīgā, iegādājies saimniecību Salas pagastā. 1945. gadā apcietināts, notiesāts. No Sibīrijas atgriezies 1958. gadā. Miris 1961. gada 19. augustā Salas pagastā.

/Pēc vēsturnieces Daces Ulpes un bibliotekāres Ineses Liepas informācijas/

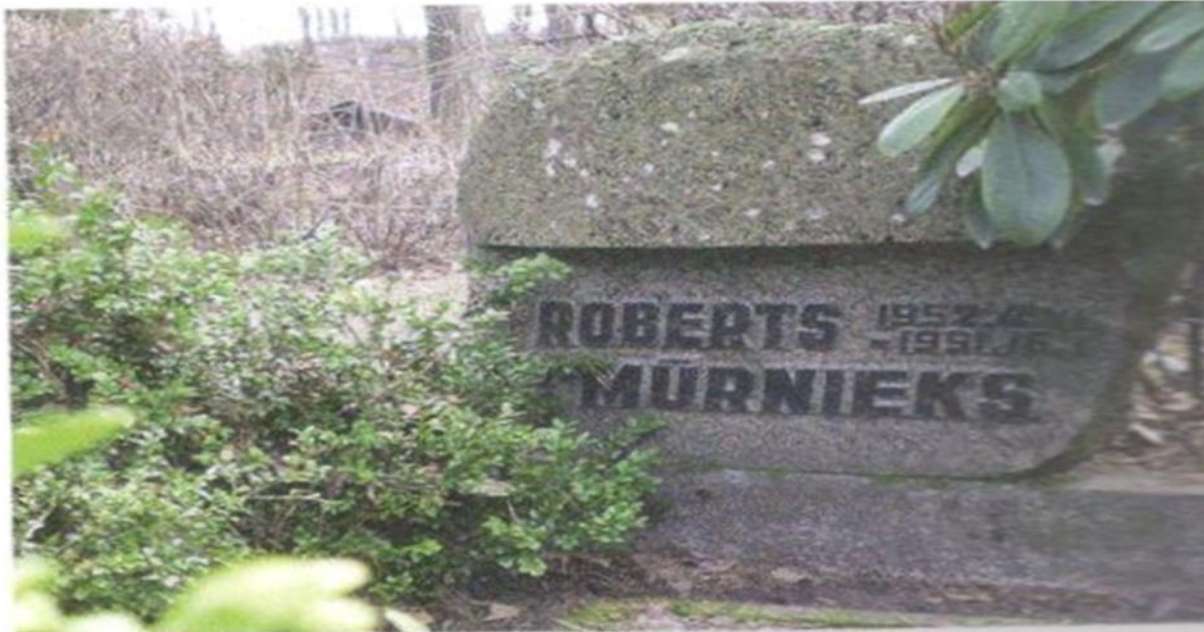
ROBERTS MŪRNIĒKS (1952-1992)

Mārupes novada un Latvijas vēsturē

1992. gada 16. janvārī, braucot automašīnā dienesta uzdevumā, pie Vecmīlgrāvja tilta barikādēm, ar šāvienu galvā viņu nāvīgi ievainoja Latvijas neatkarībai naidīgās PSRS Iekšlietu ministrijas speciālo uzdevumu milicijas vienības OMON kaujinieki. Viņu bāzes nometne bija netālo no tilta. Tādēļ Vecmīlgrāvī tilta tuvumā esošo barikāžu smago transportu omonieši centās iespējami daudz sabojāt, biedēja barikāžu aizstāvjus un centās kontrolēt garām braucošo transportu. Mūrnieks miris 1991. gada 16. janvārī Rīgas 1. slimnīcā. Apbedīts Mārupes kapsētā.

Piemiņas akmens **ROBERTAM MŪRNIĒKAM**

1991. gada Barikāžu laika pirmais upuris Roberts Mūrnieks bija mārupietis, tikai 39 gadus vecs. Piemiņas akmens pie viņa kapu kopiņas.

Būmane, Ilze. Mārupes novads Māras zīmē : dzimtas laikmetu maltuvē / Ilze Būmane. - Mārupe : Mārupes Novada dome, 2015. - 338, [5]lpp.

Vairāk vari uzzināt...

Bērziņš, Valdis, 1935-. Latviešu strēlnieki - drāma un traģēdija / Valdis Bērziņš ; autora priekšvārds. - Rīga : Latvijas vēstures institūta apgāds, 1995. - 287, [1] lpp. - Bibliogr.: 247.-275. lpp. un bibliogr. norādes parindēs. . - Personu rād.: 276.-281. lpp. - Kopsav. angļu val. ISBN 998490542X.

Čaks, Aleksandrs. Mūžības skartie / Aleksandrs Čaks. - Rīga : Jumava, 2008. - 232, [3] lpp. ; 21 cm. - Ietver bibliogrāfiju. - Ar Ilgoņa Bērsona pēcvārds. ISBN 9789984383903.

Grīns, Aleksandrs. Dvēseļu putenis : romāns / Aleksandrs Grīns ; māksl. Jānis Plēpis ; priekšv. sarakst. Harijs Hiršs. - Rīga : Liesma, 1990. - 778. [3] lpp., [1] lp. portr. : il. ISBN 5410007026.

Latvijas atbrīvošanas kara vēsture / virsred. M. Peniķis. - 4. iespied. - Rīga : Austrālijas latviešu balva Jaunsargiem, 2006. - 304, [2] lpp., [6] lp. il. : il. 1.[d.]. ISBN 9984199517.

Latvijas atbrīvošanas kara vēsture / virsred. M. Peniķis. - 4. iespied. - Rīga : Austrālijas latviešu balva Jaunsargiem, 2006. - 475, [1] lpp., [3] lp. il. : il. - Alf. rād.: 441.-471. lpp. 2.[d.]. ISBN 9984199517.

Vācietis, Jukums. Pa aizputinātām pēdām / Jukums Vācietis, Uldis Ģermanis ; red. Marija Leščinska ; il. materiāls no Latvijas Kara muzeja arhīva. - Grāmata sagatavota pēd 1956 g. izdevuma. - Rīga : Jumava, 2017. - 399 lpp. : fotogr. - ISBN 9789934200571.

Pabērza, Kristīne. Līna Čanka – pirmā sieviete ar Lāčplēša ordeni : [par Lāčplēša kara ordeņa kavalieres (1893-1981), kas piedalījies Ziemassvētku kaujās Babītes pagastā, dzīvesstāstu] / Kristīne Pabērza ; tekstā stāsta Latvijas Nacionālā vēstures muzeja speciālisti Mārtiņš Vāveris, Arnis Strazdiņš ; tekstā citāti no L. Čankas stāstījuma un no rakstnieces Daces Zvirbules grāmatas "Abavas velns// Kurzemnieks. - ISSN 1407-9755. - Nr. 89 (2022, 11. novembris), 10. lpp. - Tas pats tiešsaistes laikrakstā "Kurzemnieks" Nr. 89 (2022, 11. novembris), 10. lp.

Velomaršuts «Pa latviešu strēlnieku cīņu vietām. Ziemassvētku kaujām 100! »

Novadpētniecības resurss «Lāčplēša kara ordeņa kavalieri Mārupes novadā»